

การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่การพัฒนาปัญญา
และคุณธรรม
DEVELOPMENT OF THE POTENTIALITY OF MONKS
TEACHING MORAL IN SCHOOLS TOWARDS DEVELOPMENT OF THE
WISDOM AND MORAL

¹มนัสพล ยังทะเล และ ²พระชรรินทร์ สาระกุล ³สุรพงษ์ คงสัตย์
¹Manusphon Yungtalay ²Phracharun Salakool and ³Surapong Kongsat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Pol4229@gmail.com

Received: September 14, 2023; **Revised:** November 20, 2023; **Accepted:** December 1, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนสู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรม 2) เพื่อศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรม และ 3) เพื่อศึกษาเครือข่ายการพัฒนา ศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรม ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารและควบคู่ไปกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) จำนวน 50 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า 1.การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม ต้องอาศัยแหล่งเรียนรู้และสื่อที่ทันสมัย เพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพเกี่ยวกับสื่อ ตำรา และเวลาสอนจำกัดและส่งรายงานล่าช้า 2.การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ควรจัดองค์ความรู้ที่สามารถตอบสนองผู้เรียนในการปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ด้วยการใช้หลักธรรมอริยสัจ 4 อิทธิบาท 4 มาถ่ายทอดให้เข้าใจหลักธรรมได้โดยง่ายและแม่นยำ เพื่อพัฒนาปัญญาและคุณธรรม 3.การมีส่วนร่วมของเครือข่ายการพัฒนา ศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับจังหวัด ระดับเขตพื้นที่

¹ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

² อาจารย์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

³ รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

การศึกษาและเครือข่ายพระสอนศีลธรรมที่เกี่ยวข้องกันทุกระดับเพื่อการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคได้ในที่สุด

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ,พระสอนศีลธรรม,ปัญญาและคุณธรรม

Abstract

The objectives of this research were as; 1) to study the development of the potentiality of monks teaching moral in schools towards of the wisdom and moral, 2) to study the development of teaching activities of moral teaching monks in schools towards the development of wisdom and morality and 3) to study the network for developing the potentiality of moral teaching monks in schools towards the development of wisdom and moral the researcher used a qualitative research method (Qualitative Research) by studying information from documents and coupled with action research (Action Research) with a total of 50 photos/person that. The research findings were as follows:1.Developing the potentiality of monks teaching moral must rely the modern learning resources and media to solve problems and obstacles in development media potential, lack of textbooks, limited teaching time and delayed report submissions. 2.Development of teaching activities of moral teaching monks should be organized that can respond to learners' self-adjustment and Keep up with the changes in the modern world Globalization uses the principles of the Four Noble Truths and the Four Iddhipāda to convey the principles easily and precisely to develop wisdom and morality. 3.Participation in the network for developing the potential of Buddhist monks teaching moral in schools at the provincial level, Educational service area level and the network of moral teaching monks involved at all levels in order to develop the potentiality of moral teaching monks to solving problems and obstacles.

Keywords: Development potentiality; monks teaching moral; wisdom and moral

บทนำ

โลกปัจจุบันต่างให้ความสำคัญกับวัตถุนิยม ลาภ ยศ สรรเสริญ นำมาซึ่งความเสื่อมทางศีลธรรมลงได้ โดยเฉพาะในยุคแห่งการแข่งขันแบบไร้พรมแดน แม้ว่าทุกฝ่าย ต่างเรียกร้องให้เกิดคุณธรรมจริยธรรมขึ้นในสังคมชาวพุทธ ปฏิเสธไม่ได้ว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสังคม ใน “มิติใหม่” ของการพัฒนาจิตใจ”เน้นการพัฒนาวัตถุมากจนเกินไปนั้นเป็นข้อเท็จจริง ส่วนการพัฒนาจิตใจนั้นตกต่ำกลับไม่สมดุลกัน หากสถานการณ์ยังเป็นเช่นนี้ และไม่มีวิธีการแก้ไขที่ถูกต้อง เหมาะสมเพื่อที่จะได้ลดปัญหาที่เกิดขึ้น ดังที่สื่อต่างๆ ได้สะท้อนภาพความรุนแรงของปัญหาตั้งแต่ระดับเล็กๆ ไปจนถึงปัญหาระดับโลกที่สะสม การแก้ไขเป็นไปอย่างช้า ไม่ทันการณ์ หรืออาจจะเป็นการแก้ไขไม่ถูกต้อง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2561:100) โดยเฉพาะปัญหาขาดศีลธรรมเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาให้หลงผิด และมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทางไม่พึงประสงค์ เช่น ขาดระเบียบวินัย เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทะเลาะวิวาท มีเพศสัมพันธ์ก่อนอันสมควร เรื่องคุณธรรมจริยธรรมของคนในชาติ ที่ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมช่วยกันแก้ปัญหาจากสภาพวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561:10)

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก ประชาชนในอดีต มีชีวิตอยู่แบบครอบครัว มีพุทธศาสนา มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นรากฐานของทัศนคติและค่านิยมในการดำรงชีวิต ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่การเพิ่มของประชากร ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่สูงขึ้น รวมทั้งการนำเทคโนโลยีเข้ามา มีบทบาทในชีวิตประจำวัน ทำให้คนหันมานิยมความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้นและละเลย ด้านคุณธรรมจริยธรรม (พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ และคณะ, 2558:5) โดยขาดความตระหนักว่าคุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมากในการกำหนดความสงบสุขของสังคม เนื่องจากหากคนในสังคมมีความบกพร่องทางด้านจิตใจ ขาดคุณธรรมจริยธรรมแล้ว แม้สังคมนั้นจะมีความมั่งคั่งทางด้านเศรษฐกิจก็ย่อมจะหาความสุขและเกิดการพัฒนาไปได้ยาก (สุทธีวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ์, 2542:2) ในกลุ่มของเด็กและเยาวชนซึ่งจะเป็นบุคลากรในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตนั้นจากผลการวิจัยของ สมพงษ์ จิตระดับ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพบว่าเยาวชนไทยในปัจจุบัน มี “ลักษณะโทษ” หลายประการเช่น ติดยาเสพติด ก้าวร้าวรุนแรง หมกมุ่นในกาสิโน มีแนวโน้มก่ออาชญากรรม หลงติดใน วัตถุ เห็นแก่ตัว ไม่เชื่อเรื่องส่วนร่วม ไม่มีศาสนาและวัฒนธรรม เครียดหาความสำเร็จโดยไม่เลือกวิธีการ ชอบเล่นการพนัน ทำงานหนักไม่เป็น (เชียรพระสอนศีลธรรมไทยรัฐ, 2548:3)

การศึกษาไทยในด้านศีลธรรมกลับพบว่ามีน้อย และเวลาสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนค่อนข้างจำกัด และบุคลากรมีไม่เพียงพอ จากผลรายงานการวิจัยที่ผ่านมาได้มีการสะท้อนปัญหา อุปสรรค ด้านสภาพการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมตาม กล่าวคือ รูปร่างเทคนิคในการถ่ายทอดให้ความรู้กับเด็ก บรรยายเพียงอย่างเดียว ทำให้เด็กไม่ค่อยสนใจในการจัดกิจกรรมของครูพระสอนศีลธรรม กิจกรรมของสถานศึกษากับการสอนศีลธรรมบางสัปดาห์ตรงกัน ทำให้ใน

สัปดาห์นั้นไม่ได้สอนศีลธรรมส่งผลให้เวลาในการอบรมศีลธรรมลดน้อยลง ขาดแคลน งบประมาณ อุปกรณ์การสอน และสื่อประกอบการเรียนการสอน ค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมใน ปัจจุบันยังน้อยไป เมื่อเปรียบเทียบกับเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน การให้ค่าปรึกษาแก้ไขทำได้ยาก ต่อเนื่องจากเวลาจำกัด แต่ก็สามารถแนะนำนักเรียนได้โดยร่วมกับการสอนตามปกติ การจัดเวลาเรียนไม่เหมาะสม น้อยเกินไป ขาด ICT ช่วยสอนเด็ก ขาดแคลนบุคลากรครูพระสอนศีลธรรมและขาดแคลนงบประมาณ การเดินทางไปสอนบางครั้งมีปัญหาในด้านยานพาหนะ การสนับสนุนในปัจจุบันในการไปสอนในโรงเรียนเป็นต้น

การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีความคาดหวังว่าจะเป็นโครงการ ที่สร้างคุณประโยชน์ต่อสังคม โดยต้องการใช้โครงการนี้ให้เข้าไปมีส่วนผลักดันสร้างเปลี่ยนแปลง ที่ดีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน มีพระที่จะนำหลักธรรมคำสอน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศ ซึ่งประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับ คือ ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรม จริยธรรมจากพระภิกษุสงฆ์โดยตรง และผลจากการวิจัยของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า เป็นโครงการที่ดี มีผลทำให้เด็กปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นไปในทางที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน เป็นการลงทุนในโครงการที่คุ้มค่ามาก เพราะในภาพรวมพระสามารถตอบสนองนโยบายรัฐบาลได้ดี (ปรีชา กันธิยะ, 2550:12) เพราะเป็นการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมจริยธรรม และหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ถือเป็นสากลเนื่องจากที่เป็นหลักธรรมที่ประกาศสัจธรรมความจริงที่พิสูจน์ได้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนให้เราทั้งหลายให้ใช้ปัญญาพิจารณา ให้เกิดความรู้อย่างถ่องแท้จึงเชื่อได้ว่าคำสอนของพระพุทธองค์จะทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่และเป็นหนึ่งเดียวของประเทศไทย และเผยแผ่ขยายทั่วโลก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2544:1)

จากปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่ปัญญาและคุณธรรม ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงสภาพปัญหา และเห็นว่าควรศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมสู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรมทั้งของตนเองและนักเรียน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การสะท้อนปัญหาดังกล่าวทำให้เห็นถึงการบริหารจัดการในเรื่องศักยภาพการสอนศีลธรรม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคือ ปัญหาในด้านการวางแผนงานที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ พระสอนศีลธรรมขาดแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง หากพระสอนศีลธรรมไม่มีศักยภาพในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ อาจส่งผลต่อความเสื่อมถอยทางศีลธรรมของนักเรียน และเยาวชน หากสามารถแก้ไขปรับปรุงนักเรียนอยู่ในศีลธรรมเคารพต่อกฎเกณฑ์ เป็นการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและลดปัญหาให้แก่ นักเรียน เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาทของเด็กอาชีวะศึกษา หรือแม้แต่ปัญหาการดบตีกันของเด็กนักเรียนหญิงในระดับมัธยมศึกษา ปัญหาการติดเกมส์ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ก็จะทำให้ความรุนแรงขึ้นได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับพระสอนศีลธรรมที่จะนำไปสู่คุณธรรม และการพัฒนาปัญญาพระสอนศีลธรรมและนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรม
2. เพื่อศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรม
3. เพื่อศึกษาเครือข่ายการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะสงฆ์ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศึกษานิเทศ พระสอนศีลธรรม ผู้นำชุมชน ผู้นำโรงเรียน และ นักวิชาการทางศาสนา ที่เป็นผู้แทนจากความหลากหลายในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เข้าร่วมในเวทีสานเสวนาในพื้นที่เป้าหมายจำนวน 50 รูป/คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม คือ คณะสงฆ์ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศึกษานิเทศ พระสอนศีลธรรม ผู้นำชุมชน ผู้นำโรงเรียน และ นักวิชาการทางศาสนา ที่ไม่ได้ผ่านการสัมภาษณ์มาก่อน และมีความเกี่ยวข้องกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อถอดบทเรียนในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่ปัญญาและคุณธรรม รวมจำนวน 50 รูป/คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรมในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้องค์ประกอบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และ 3) ด้านเครือข่ายพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ชนิดประกอบด้วย

3.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่ปัญญาและคุณธรรม

3.2 แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Form) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่ปัญญาและคุณธรรมในการนี้ด้วย

รูปแบบการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะจะเป็นไปในลักษณะของการประชุมกลุ่มเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและข้อมูลตรงตามที่กำหนดไว้หรือเป็นข้อค้นพบใหม่ซึ่งเกิดจากการสนทนาโดยมีประเด็นปัญหาที่เจาะจงกับกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 10 รูป/คน ทั้งนี้กลุ่มประชากรที่กล่าวมาได้รับการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะจึงเป็นไปในลักษณะของการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความเรียงตารางแบบพรรณนาวิเคราะห์ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ได้แก่ คณะสงฆ์ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศึกษานิเทศ พระสอนศีลธรรม ผู้นำชุมชน ผู้นำโรงเรียน และ นักวิชาการทางศาสนา และมีความเกี่ยวข้องกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อถอดบทเรียนในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่ปัญญาและคุณธรรม แล้วนำมาวิเคราะห์ถอดบทเรียนและสร้างองค์ความรู้ ในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนก่อนที่จะนำไปสู่การกำหนดแนวทางหรือนโยบายเพื่อการพัฒนาพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะจากการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่ปัญญาและคุณธรรม

ผลการวิจัย

จากการวิจัยการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่ปัญญาและคุณธรรมในจังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่พระสอน เพื่อประโยชน์ของนักเรียนอย่างแท้จริง ศึกษาพัฒนาตนเองทั้งทางด้านสาระพุทธศาสนาและวิธีการสอนให้ทันสมัยเสมอ และให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริงเป็นหลัก ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ให้นักเรียนเห็นข้อธรรมจากผู้สอน ความเป็นกัลยาณมิตร ศึกษาปัญหาและแนะแนวปฏิบัติที่เหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะแก่นักเรียน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างกว้างขวาง และต่อเนื่อง สอนบูรณาการเนื้อหาเพื่อให้ทันตามเวลาและหลักสูตร

2. มีการจัดเสวนาระหว่างพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในส่วนที่เห็นว่าไม่ตรงลำสมัยหรือไม่สอดคล้อง ก็ต้องมีการประยุกต์เนื้อหาการใช้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน นำเนื้อหาในหลักสูตรบูรณาการกับสภาพปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และไม่เบื่อหน่าย มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การพานักเรียนเข้ามาศึกษายังสถานที่จริง หรือ การศึกษาความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ มีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนแต่ละที่ร่วมกัน เพื่อพิจารณาถึงจุดอ่อน จุดแข็ง และความต้องการของโรงเรียน และวิเคราะห์หลักการจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาเสนอให้ผู้ที่มีส่วนในการจัดทำหลักสูตรได้พิจารณาวางแผน และปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมต่อไป

3. พระสอนศีลธรรมต้องมีความรู้และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม กล่าวคือ ให้งานหน่วยงานที่รับผิดชอบ

จัดอบรมเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนเพิ่มให้แก่พระสอนศีลธรรม โดยเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำในด้านทักษะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้พระสอนศีลธรรม ให้ครูพี่เลี้ยงหรือแกนนำประจำอำเภอได้ติดตามและแนะนำ เพื่อเพิ่มทักษะและประสิทธิภาพการสอน จัดทำแบบประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมโรงเรียน ต้องมีงบประมาณที่จะให้การสนับสนุนในการผลิตสื่อการเรียนการสอนมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรม ใช้สื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นและหาได้สะดวก จัดทำโครงการของบสนับสนุนงบประมาณจากโรงเรียนหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ใช้สื่อที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ เช่น สื่อทางโทรทัศน์ สื่อโซเชียลต่างๆ ระดมทุนทรัพย์จากบ้าน วัด โรงเรียน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรม หรือจัดทำผ้าป่าเพื่อหางบประมาณมาใช้ในกิจกรรม และเครือข่ายความร่วมมือจากเอกชนหรือหน่วยงานรัฐที่มีความพร้อม และให้การสนับสนุนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้พระสอนศีลธรรมรูปอื่นๆ ได้เห็นแนวทางและวิธีปฏิบัติที่เป็นต้นแบบที่ดีต่อไป

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ และนำมาอภิปรายผลถึงการพัฒนา ศักยภาพการจัดการเรียนสอน การสร้างเครือข่ายของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน บนพื้นฐานของ ความเข้าใจตามหลักพระพุทธศาสนาที่นำไปสู่ปัญญาและคุณธรรม ซึ่งประการสำคัญอยู่ที่เรื่องของการพัฒนาตนเองและสังคม ที่มีการช่วยเหลือ แบ่งปัน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด และส่วนภูมิภาค

ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ค้นพบมีความคล้ายคลึงกับ ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพเยาวชนให้มีคุณธรรม บำรุงท้องที่ ตำบลเมืองปาน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง” ของอินสร อภิวันท์สนอง และคณะ (2548:32-33) ศึกษาแล้วพบว่าด้านบุคคล เยาวชน มีคุณธรรมโดยมีความรับผิดชอบต่อนานที่มากขึ้น ประพฤติเรียบร้อย ไม่เกเรทะเลาะวิวาท รู้จักช่วยเหลือสังคม ผลการเรียนดีขึ้น ชอบเล่นกีฬาออกกำลังกายมากขึ้น มีสัมมาคารวะต่อผู้สูงอายุ เลิกมั่วสุมสิ่งเสพติด ไม่เที่ยวกลางคืน ปรับปรุงตัวเอง ไม่คบเพื่อนที่มีความประพฤติไม่ดี รู้จักเข้าวัดฟัง ธรรม ด้านสังคม การจัดงานประเพณี งานบุญและงานอื่นๆ มีความเรียบร้อย ได้แรงงานเพิ่มในการ พัฒนาหมู่บ้าน ถนนหนทางสะอาดมากขึ้น สิ่งของสาธารณะไม่ถูกทำลาย และการเข้าร่วมประชุม หมู่บ้าน และยังสอดคล้องกับแนวคิดของสุพพัชรา ชิมเจริญ (2554:3) ได้ให้ความหมายกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ 8 ประการ คือ 1) กิจกรรมที่จัดเป็นกระบวนการ 2) มีรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย 3) พัฒนาผู้เรียนทั้งทางร่างกายจิตใจสติปัญญาและอารมณ์ 4) มุ่งส่งเสริมเจตคติ 5) สร้างจิตสำนึกในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่พึงประสงค์ 7) ส่งเสริมให้รู้จักและเข้าใจตนเอง 8) ปรับตัวปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมประเทศชาติและดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

ขณะเดียวกันยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องของการเรียนการสอน สถานศึกษาจัดหลักสูตรสถานศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการพุทธธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผ่าน

กิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน กาญจนา นาคสกุล (2546:5) กล่าวในวารสารวิชาการเรื่อง “ปฏิรูปการศึกษาแก้ปัญหาจริยธรรมในสังคมไทย” กล่าวว่าเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนด้วยหลักพุทธธรรมอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ กระบวนการเรียนรู้ควรมีลักษณะ “สอนให้รู้ ทำให้ดูอยู่ให้เห็น” โดยนักเรียนมีกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาทั้งด้านกาย ด้านความประพฤติ ด้านจิตใจและด้านปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนและสังคม โดยไม่เบียดเบียนผู้ใดและเกื้อกูลในการพัฒนาวัฒนธรรมแสวงปัญญาและวัฒนธรรมเมตตา เช่น การกิน อยู่เป็น เพื่อประโยชน์ ในการดำรงชีวิตที่อยู่ได้เหมาะสมเป็นไปตามคุณค่าแท้หรือการดูฟังเป็น เพื่อเน้นประโยชน์ในการเรียนรู้เพิ่มพูนปัญญาเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรว่าควรร่างหลักสูตรที่สอดคล้องกับโครงสร้างสังคมไทย ให้เยาวชนไทยได้รักชาติและรักในภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งที่ต้องสร้างต่อมา คือ ครูเพราะครูคือ แบบอย่างชีวิตของนักเรียนเนื่องจากครูถือเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะต้องทุ่มเท แรงกายแรงใจมุ่งมั่นที่จะสั่งสอนให้เด็กเป็นคนที่มีคุณภาพด้วยเมตตาและปรารถนาดีต่อเด็กอย่างเต็มที่

ผลการศึกษาวิจัยการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรม ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสายนต์ นามเมือง (2550) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนวิชา พระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมี วัดสุประสงค์ เพื่อศึกษาความพร้อมของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา และบทบาท ของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ความพร้อมของพระสงฆ์ ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจาก สูงสุดมาหาคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความพร้อมด้านความรู้ ความพร้อมด้านประสบการณ์การสอน และความพร้อมด้านเงื่อนไขเวลาการสอนต่อสัปดาห์โดยที่ความพร้อมของพระสงฆ์ในการ สอนวิชาพระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันมีผลต่อ บทบาทการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาต่างกันซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐานที่กำหนดไว้ 2) การยอมรับบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากสูงสุดมาหาคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ การยอมรับของนักเรียน การยอมรับของครู การยอมรับของผู้บริหารสถานศึกษาและการยอมรับของพระสังฆาธิการ โดยที่ระดับการยอมรับบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ ผู้บริหารสถานศึกษาครู และนักเรียนที่แตกต่างกัน มีผลต่อบทบาทการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาต่างกันซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐานที่กำหนดไว้ 3) บทบาทของพระสงฆ์ในการสอนวิชา พระพุทธศาสนาอยู่ในระดับปานกลางโดยแยกเป็นบทบาทการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร พบว่า ครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้เตรียมการสอนมากที่สุดและสอดคล้องแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต),(2547:33) กล่าวคือ แนวคิดวิธีการพัฒนาปัญญาตามแนวอริยมรรคมีองค์ 8 วิธีการพัฒนาไปสู่โลกุตตรปัญญา ต้องอาศัยการทำงานอย่างเป็นระบบ ดังที่กล่าวแล้วว่า ความสำคัญของอริยมรรคมีองค์ 8 นั้น เป็นข้อวัตรหรือข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งเริ่มจากทัศนคติ หรือความเห็น ความเห็นที่ว่านี้เป็นความเห็นถูกต้องที่มีต่อโลกต่อการดำเนินชีวิตทั้งของตนและของผู้อื่น ด้วยความสมบูรณ์แห่งวิชานี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นแห่งกระบวนการพัฒนาปัญญาเพราะอาศัยปัจจัยภายนอก คือกัลยาณมิตร และอาศัยปัจจัยภายใน คือ โยนิโสมนสิการร่วมกัน

ก่อให้เกิด โลภียกรรมสมาธิภูมิ และโลกียปัญญาแล้ว จึงขอกล่าวถึงอริยมรรคมีองค์ 8 ในฐานะที่เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาไปสู่โลกุตตรปัญญา

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนสู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรม นั้นถึงแม้ว่าบริบทในเชิงพื้นที่แตกต่างกันบ้าง ส่วนใหญ่แล้วก็จะเป็นเรื่องของการเดินทางไปสอนมีไกลใกล้ต่างกัน แต่สิ่งที่เป็นหนึ่งเดียวกัน คือ การสอนแบบบูรณาการระหว่างหลักสูตรและกิจกรรมทางสื่อโซเชียล ฉะนั้นพระสอนศีลธรรมจึงได้อาศัยช่องทางสื่อโซเชียลมาใช้ในการทำแผนการสอน สื่อการเรียนรู้ ผสมผสานกับสื่อที่ได้รับจากโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประกอบกัน ด้วยความรู้ของพระสอนจะต้องมีการเติมเต็มอยู่ตลอดเวลา ทำให้มีแหล่งเรียนรู้และเร็ว คือ สื่อคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ เฟสบุ๊กในเชิงสร้างสรรค์และก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด รับรู้และพึงระวังในเรื่องของภัยทางสื่อโซเชียล

การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมแม้จะมีความรู้ความสามารถ แต่สิ่งที่ขาดมิได้ คือ ทักษะ คือ ความคิด ความรู้สึก และวิสัยทัศน์ ที่จะช่วยขัดเกลาและพัฒนาตนเองได้อย่างดีและเหมาะสมที่สุด เพราะสิ่งที่เด็กคาดหวังจากพระสอนคือ ความเป็นกัลยาณมิตร เห็นข้อธรรมจากครูผู้สอน และกิจกรรมที่เด็กมีส่วนร่วมก็เกิดขึ้นจากพระสอนศีลธรรมจะให้เด็กมีส่วนร่วมในรูปแบบใดที่ตอบสนองความต้องการของเด็กได้ แนวคิดหรือทัศนคติที่ดีจะเป็นการส่งเสริมบรรยายภาศการเรียนรู้ที่ดี เด็กได้รับธรรมะที่ถูกต้องและเข้าใจง่าย เด็กก็มีความสนใจใฝ่เรียนรู้และไม่ได้หวังผลเพียงแค่ผ่านการเรียน เป็นการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน รวมถึงหลักธรรมะที่จะปลูกฝังในจิตใจของเด็กด้วย และเครือข่ายความร่วมมือในส่วนหนึ่งหลายฝ่ายต่างให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของบุคคลเป็นสำคัญ มีความน่าเลื่อมใส เป็นที่ศรัทธา มีศีลจารวัตรตรงตาม และมีความเป็นกัลยาณมิตร เครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับพระสอนศีลธรรมก็จะเข้ามามีส่วนร่วมได้ เพื่อสร้างกิจกรรมด้วยการถอดบทเรียน คือ สร้างความเข้าใจให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิด วางแผนและปฏิบัติทั้งในและนอกห้องเรียน เพราะผลการพัฒนาศักยภาพ ๓ ด้าน คือ เพิ่มพูนทักษะความรู้ ทัศนคติที่ดี และพฤติกรรมที่เหมาะสมของพระสอนศีลธรรม การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการร่วมรับฟังปัญหาและแนวทางแก้ไข พระสอนมีคุณภาพ นักเรียนมีปัญญาและคุณธรรมเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน.(2544) จริยธรรมของเยาวชนไทย. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- พระครูปลัดสุวัฒนบัณฑิตคุณ และคณะ. (2558).การติดตามประเมินผลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยประจำปีงบประมาณ.
- ปรีชา กันธิยะ.(2550). คู่มือโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน (การเรียนการสอน) ปีงบประมาณ 2550.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต).(2561). *การสอนศีลธรรมในโรงเรียน*.พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561).*โรงเรียนวิถีพุทธในประเทศไทย*.

กรุงเทพฯ: รายงานการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม.

สุทธิวงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ.(2542).“พระบรมราโชวาท”. *ข้าราชการครู*. ปีที่ 20 ฉบับที่ 1
ตุลาคม-พฤศจิกายน.

